

26/4

Fanns Bloomsbury?

"ÄN EN GÅNG måste jag högt ropa ut: Vilka var medlemmar av Bloomsbury? Vilken ståndpunkt företrädde de? I historiens intresse måste jag be dem som hetar mot Bloomsbury (the Bloomsbury-baiters) att, om de har någon känsla för ordinar anständighet, svara på dessa frågor." Dessa ilska satsar är skrivna av konst- och litteraturkritikern Clive Bell, nu över åttio år gammal, en av de få som lever kvar från Bloomsburykretsen (The Twentieth Century, februari-numret). Bell reagerar mot stundom framförda påståenden att Bloomsbury skulle ha varit en verklig "grupp", med någorlunda enhet-

liga åsikter, med inflytande på pressen, särskilt den litterära kritiken, rent av med ett särskilt Bloomsburyspråk, som skulle afvisera gemenskapen mellan de utvalda och föraktet för omvärlden. Allt detta är nonsens, förklarar han. Vad som rimligen kan åsyftas är endast att ett antal personer under vissa perioder var goda vänner och mycket tillsammans. Det är inte ens möjligt att någorlunda bestämt ange den tid då kretsen skulle ha existerat eller de personer som tillhörde den. Bloomsbury som något slags kollektiv är en ren myt.

Den diskuterade beteckningen användes för första gången, skriver Bell, år 1910 eller 1911 av Mrs Mac Carthy, gift med den berömde kritikern Desmond Mac Carthy; hon talade då i ett brev om "the Bloomsberries". Ursprunget var en i Cambridge bildad krets av unga studenter, bland dem Leslie Stephens son Thoby

(död redan 1906) samt Lytton Strachey, Leonard Woolf och Clive Bell. Då ynglingarna flyttade till London utvidgades efter hand vänskretsen. Vanessa Stephen gifte sig 1907 med Bell, Virginia Stephen 1912 med Leonard Woolf. Detta "gamla" Bloomsbury omfattade aldrig mer än ett dussin personer, av vilka de mest berömda — utom förut nämnda — var Roger Fry och Maynard Keynes. Det "nya" Bloomsbury efter första världskriget — vad man väl i regel menar med Bloomsbury — var en ännu mindre fixerad eller enhetlig krets. Hit hörde bland andra också David Garnett och Francis Birrell; Mac Carthy, E. M. Forster, Bertrand Russell, T. S. Eliot hörde enligt Bell — i motsats till vad några andra memoarförfattare påstått — aldrig till de egentliga Bloomsberries. Dessa hade, det är alltså huvudtesen, inte mycket i gemenskap. "Ja, de tyckte om varandra; de hade också samma smak för debatt i syfte att nå sanningen och ett förakt för konventionellt tänkande och känande — förakt för konventionell moral, om ni så vill. Slår det Er inte att detsamma kunde sägas om många grupper av unga människor under många skeden och i många länder?"

Vad Bell här skrivit är inte nytt; ungefär detsamma har sagts flera gånger tidigare. Den 17 juli 1948 hade Times' Literary Supplement en ledare som kritiserade Bloomsbury. Det sades visserligen att beteckningen inte var alldeles riktig, eftersom kretsen "aldrig hade en gemensam ståndpunkt eller en grundläggande uppfattning". Men Bloomsbury påstods likväl ha "sina rötter i den sociala upplösningen" i "tron att intigheten var den eländiga mänsklighetens öde"; man "gjorde en fetisch av oklarheten"; bristen på "en religiös känsla för litteraturen" hade lett till gruppens försvinnande. På detta svarade Lytton Stracheys bror Oliver (31 juli 1948), som tillhört Bloomsbury; anklagelserna sades vara orimliga, särskilt som gruppen omfattade de mest olika karaktärer och uppfattningar. Times slog till reträtt, erkände att Olive Strachey i stort sett hade rätt oavslutade polemiken med några vackra ord om Bloomsbury.

Och naturligtvis kan det på goda skäl sägas att Bell och Strachey har rätt och att någon grupp Bloomsbury aldrig funnits. Det är löjligt att tala om en Bloomsburydoktrin, om Bloomsbury som en litterär rörelse. Bland de mest ryktbara medlemmarna var en ekonom, en historiker, två konst- och litteraturkritiker, en (Leonard Woolf) politisk teoretiker, endast en, Virginia Woolf, diktare. Olika politiska och sociala åsikter fanns företrädda. Men detsamma gäller om många kretsar av berömdheter, som likväl fått och förtjänat en kollektiv beteckning. Trots allt fanns det, utom vänskapen, en del gemensamt; det antyder Bell själv. Jag har tidigare sökt känneteckna detta gemensamma; låt mig nu blott nämna tendensen till förutsättningslös intellektuell analys, det välmotiverade intellektuella högmodet, föraktet för konventioner och löst prat och därmed för det stora flertalet medmänniskor, oviljan mot fast politiskt engagemang, ja, mot politisk verksamhet över huvud, det intensiva strävandet till fulländade stämningar, nöjen och prestationer, en samtidigt aristokratisk och asketisk böjelse för det måttfulla och sinnrika, koncentrationen på "det inre livet".

I vad mån kretsens medlemmar verkade utåt, genom att stödja och berömma varandra, är det svårt att bedöma. Att den ömsesidiga beundran var stor, om än inte lika påtaglig som överlägsenhetskänslan mot utomstående,

är ostridigt. Man kritiserade visserligen varandra, såsom Mac Carthy och Keynes biograf Harold betonat, men uppskattningen övervägde och uttrycktes utan reservationer. Som bevis kan nämnas dedikationer, recensioner och yttranden i mängd; läs exempelvis Virginia Woolfs bok om Roger Fry, Clive Bells tillägnan av sin bok "Civilisation" till Virginia Woolf och nu senast de av Virginias efterlämnade dagboksanteckningar som hennes man publicerat.

HERBERT TINGSTEN